

جایگاه تعلیم و تربیت در دوران خدمت مقدس سربازی بر اساس دیدگاه رهبر معظم انقلاب

علی فلاحي *

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۶/۱۲

پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۸/۱۲

چکیده

موضوع تعلیم و تربیت در دوران خدمت سربازی از جایگاه رفیعی برخوردار است، چراکه موضوع خدمت سربازی از راهبردهای مهم دفاعی و نظامی کشور به شمار می‌رود. این تحقیق با هدف احصاء نظریه مبنایی رهبر معظم انقلاب در موضوع جایگاه تعلیم و تربیت در دوران خدمت مقدس سربازی صورت گرفت. جامعه آماری تحقیق کلیه فرمایشات معظم له در موضوع خدمت سربازی است. روش انجام تحقیق به شیوه کیفی بوده و از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد بهره برده است. تحلیل فرمایشات معظم له نشان می‌دهد عمده فرمایشات در موضوع خدمت سربازی دارای مضامین تربیتی است و مخاطب فرمایشات چهار دسته (فرماندهان، مسئولان و سیاست‌گذاران در موضوع خدمت سربازی، سربازان و عموم جامعه) هستند. بخش تحلیل فرمایشات نشان می‌دهد عمده توصیه‌ها در موضوع خدمت سربازی دارای مضامین تربیتی بوده است. در بخش تحلیل داده بنیاد مشخص شد پس از تبیین چیستی خدمت سربازی، عوامل زمینه‌ساز، شرایط مداخله‌گر، به راهبردها و پیامدهای خدمت سربازی تبیین شده و راهبردهای مزبور به بخش‌های تربیتی، مدیریتی، فرهنگی، اجتماعی قابل دسته‌بندی است. همچنین راهبردهای تربیتی نیز به بخش‌های (تحول معنوی، آموزشی، اوقات فراغت، مهارت‌آموزی و دانش‌افزایی) تقسیم‌بندی شد. پیامدها نیز به دو بخش پیامدهای مثبت و منفی قابل تفکیک است. تجزیه و تحلیل‌های تحقیق در بخش تحلیل محتوای کیفی و احصاء نظریه داده بنیاد توسط نرم‌افزار انویوو (nVivo) و تحلیل محتوای کمی فرمایشات توسط نرم‌افزار اکسل انجام شد.

کلیدواژه‌ها: اقتصاد مقاومتی؛ آموزش و پرورش؛ رویکرد کیفی.

مقدمه و بیان مسئله

تربیت و آموزش در همه سازمان‌ها و نهادها به‌ویژه در نیروهای مسلح از اهمیت و جایگاه والایی برخوردار است و از پایه‌های رشد و تعالی سرمایه‌های انسانی در کشور به شمار می‌رود. نظام تعلیم و تربیت در کشور شامل بخش‌ها و پایه‌های متعددی مانند مهدهای کودک، آموزشگاه‌های قرآنی، آموزش و پرورش، آموزش عالی، مساجد و کانون‌های فرهنگی هنری، پایگاه‌های بسیج، پادگان‌های آموزشی و دیگر مراکز تربیتی بوده، که در مجموع عملکرد همه این دستگاه‌ها خروجی نظام تربیتی در کشور و در نهایت وضع فعلی تعلیم و تربیت کشور را رقم می‌زند. تعلیم و تربیت محور اساسی ارتقاء حیات انسان‌ها است و در کیفیت بخشیدن به حیات فردی، اجتماعی و سازمانی نقش اصلی دارد (نصرت پناه و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۲).

خدمت سربازی رویداد انتقالی مهمی است که بر زمینه‌های مختلف زندگی فرد اثر محسوسی می‌گذارد (مکلین و الدر)^۱. خدمت نظام وظیفه اجباری و اشکال متفاوت آن با تشکیل حکومت در جوامع بشری پیوند دارد (گیدنز، ۱۳۸۶: ۳۳۶). اصل نظام وظیفه ارتباط میان نیروهای نظامی و ملت را تقویت می‌کند (بشیریه، ۱۳۸۸: ۲۶۴). سالانه نزدیک به چند صد هزار نفر از جوانان به خدمت سربازی اعزام می‌شوند که تمامی این افراد با طی دوره آموزشی در مدت دو سال در اختیار رده‌های تابعه نیروهای مسلح می‌باشند و این مسئله حاکی از وجود فرصت‌هایی است که نظام جمهوری اسلامی در بهره‌گیری از بهترین جوانان این مرزوبوم در بهترین موقعیت‌ها در دست دارد. به همین منظور ضرورت دارد تا نیروهای مسلح هر ساله ضمن برآورد وضع موجود و شناسایی نقاط قوت و چالش‌ها، راهبردهای متناسب با تغییرات اجتماعی در راستای بهینه‌سازی خدمت سربازی مبتنی بر شاخص‌های فرهنگی تربیتی را تعیین نمایند تا دوران خدمت سربازی هم موجب افزایش سرمایه‌های اجتماعی در کشور و همچنین افزایش اعتماد به نیروهای مسلح شود و هم سبب تقویت دفاعی نیروهای مسلح شده و هم‌زمان بستر قابل‌توجهی برای تربیت و رشد و ارتقاء ظرفیت‌های مادی و معنوی جوانان شود و در دوران پس از خدمت سربازی نیز جوانان از طریق بسیج و مساجد ارتباط خود را با برنامه‌های نظام جمهوری اسلامی و نیروهای مسلح باهدف آمادگی همه‌جانبه حفظ نمایند. لذا این مقاله درصدد است با بررسی همه‌جانبه فرمایشات رهبر

1. MacLean & Elder

معظم انقلاب به‌عنوان فرماندهی کل قوا به احصاء نظریه مبنایی معظم له در موضوع خدمت سربازی و جایگاه تعلیم و تربیت در این دوران پرداخت.

مبانی نظری

تربیت در اسلام نیز از بنیادی‌ترین پایه‌های دین است. در جوامع اسلامی، بر تربیت دینی و معنوی یکایک افراد جامعه اهتمام ویژه‌ای می‌شود. بر اساس دیدگاه حضرت امام (ره) مسامحه و سهل‌انگاری در تعلیم و تربیت خیانت به اسلام و جمهوری اسلامی و استقلال فرهنگی یک ملت و کشور است و باید از این مسئله مراقبت کرد (نصرت پناه و همکاران، ۱۳۹۶: ۴). بر اساس فرمایشات رهبر معظم انقلاب موضوع فرهنگ و تعلیم و تربیت مسئله اول در نظام ما است در بلندمدت هیچ چیز به اندازه تعلیم و تربیت اهمیت ندارد (حدیث ولایت، جلد ۱ ص ۹۱). تربیت در اصطلاح خاص چیزی غیر از تعلیم و تعلیم به معنای یاد گرفتن است. به کارگیری هم‌زمان این دو واژه موجب شده است تا ضرورت پرداختن به موضوع مهم تربیت مورد کم‌توجهی قرار گیرد و عمده توجه به موضوع آموزش محدود شود.

تعلیم و تربیت در نظام اسلامی، فراگیری همه‌جانبه است، و باید به صورتی جامع نیز مطرح و تبیین شود، تا وظایف سازمانی هر نهاد در این راستا مشخص شود (بانکی پور فرد و قماش، ۱۳۸۰: ۴۶). نظام تربیتی در جمهوری اسلامی ایران شامل تربیت اخلاقی و روحی و تحول فکری و روحی به یک اندیشه اسلامی و متعهدانه نسبت به آرمان‌های انقلاب اسلامی است. مراکز آموزشی و تربیتی در نیروهای مسلح نیز بنا به ضرورت همین مسئله، نباید از موضوع مهم تربیت غفلت نمایند چراکه در اسناد بالادستی نیروهای مسلح (از جمله منشور خدمت سربازی، بیانیه و آیین‌نامه منزلت نیروهای مسلح، قانون خدمت وظیفه عمومی و...) نیز به این موضوع مهم اشاره شده است، ولیکن با توجه به موضوع یادشده علی‌رغم تأکید زیادی که بر مسئله آموزش صورت می‌گیرد کمتر به موضوع تربیت و ساخته شدن معرفتی جوانان سرباز توجه شده است.

همان‌طور که اشاره شد مراکز نیروهای مسلح تعداد زیادی از نیروی سرباز را در اختیار دارند و این مراکز با وظایف و مأموریت‌های خاص خود بستر ساز تحقق اهداف، راهبردها، رویکردها، و رکن اصلی پیاده‌سازی و عملیاتی نمودن برنامه‌های رشد و تعالی کارکنان اعم از فرماندهان، مدیران و کارکنان هستند. مراکز آموزشی که مسئولیت اصلی تربیت و آموزش سرمایه انسانی را بر

عاهده دارند، بر اساس نیازها و شرایط گذشته شکل گرفته و باید مبتنی بر تغییر و تحول در نیازهای سازمانی و شرایط محیطی بهینه و متحول شوند لذا پرداختن به موضوع مهم تعلیم و تربیت سرباز در طول دوران خدمت از وظائف مهم نیروهای مسلح است.

خدمت سربازی در بسیاری از کشورهای دنیا به صورت اجباری وجود دارد چراکه جزء ارکان دفاعی آن کشورها است ولی در نظام جمهوری اسلامی مسئله خدمت سربازی دارای پایه‌های عمیق دینی، معرفتی و ولایی (رهبر معظم انقلاب، ۱۳۶۹/۱۲/۰۱) بوده و این عمده‌ترین تفاوت خدمت وظیفه در کشور ما با دیگر کشورها است چراکه در رأس مسئله خدمت سربازی فرماندهی کلی قوا و ولایت فقیه قرار دارد که در امتداد موضوع سربازی است، از این حیث به تعبیر بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران خدمت سربازی در جمهوری اسلامی خدمت مقدسی است و اوجب واجبات است (صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۵۶/۱۱/۵۹). در جای دیگری فرموده‌اند، نظام اسلامی می‌خواهد که سرباز با سربازهای دیگر فرق داشته باشد، سرباز الهی باشد. (۵۸/۰۴/۱۳)... سرباز بودن برای ملت امروز جزء وظائف است، سرباز حالا سرباز وظیفه است و در زمان سابق اجباری بود، به اجبار می‌بردند و اسمش را می‌گذاشتند وظیفه و اما الان این اجبار در کار نیست، الان یک امر الهی است، دفاع از مملکت اسلامی، دفاع از نوامیس مسلمین از واجبات شرعی الهی است که بر همه ما واجب است.. (۵۹/۶/۱۱)

عمده جوانان در نظام اسلامی به مدت دو سال در اختیار نیروهای مسلح هستند و بنا به فرمایشات مقام معظم رهبری در این دو سال نیروهای مسلح باید نهایت استفاده را برای ارتقاء شاخص‌های تربیتی جوان تراز انقلاب اسلامی داشته باشند. ایشان در اهمیت و ضرورت موضوع تربیت در دوران خدمت سربازی فرموده‌اند "این سرباز دو سال در اختیار ما است، در این دو سال می‌شود او را متحول کرد، همان‌طور که می‌شود او را بی‌دین، بی‌اعتماد به نظام و گله‌مند کرد، که متأسفانه در بعضی جاها این کار را می‌کنند." (رهبر معظم انقلاب، ۱۳۹۳/۱۰/۲۸).

چنانچه از ظرفیت‌های موجود نیروهای مسلح در دوران خدمت سربازی بهره‌برداری مناسبی صورت گیرد، فرصت بسیار مناسبی برای افزایش مهارت‌های ارتباطی، ارتقاء بینش دینی و بصیرت سیاسی، گسترده شدن مهارت‌های زندگی از جمله مهارت‌های فردی و اجتماعی و ... در اختیار خواهد بود، از این رو ضرورت دارد نیروهای مسلح دوران خدمت سربازی را به‌عنوان فرصت

مغتنمی برای ارتقاء شاخص‌های تعلیم و تربیت در نظر گیرند. از سوی دیگر، در حال حاضر کشور درگیر مسئله مهمی با عنوان آسیب‌های اجتماعی است (به نقل از محبوبی معاون امور آسیب‌ها و مسائل اجتماعی وزارت کشور، ۱۳۹۷)^۱ و ضرورت دارد تا تعلیم و تربیت در دو بعد اصلی اصلاح ساختارهای موجود در نظام اجتماعی، و نظام تعلیم و تربیت دنبال شود، لذا حل مشکلات فرهنگی هر نظامی از طریق تعلیم و تربیت میسر است (نصرت پناه و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۳).

در اختیار داشتن جوانان به مدت دو سال در نیروهای مسلح و رسالت ذاتی نیروهای مسلح مبنی هموار نمودن مسیر برای اعتلا و پیشرفت کشور، فرصت مناسبی برای ترمیم و کاهش آسیب‌ها از زاویه مسائل تربیتی است تا فرد هنگام رها شدن از خدمت سربازی به‌عنوان یک نیروی فعال، بانشاط و اثرگذار در راستای تحقق جامعه نوین اسلامی نقش آفرین و اثرگذار باشد. بدیهی است با توجه به اصول معرفتی و ارتقاء روحیه و بصیرت سربازان و پیش‌بینی طرح‌ها و برنامه‌های لازم برای جوانانی که مدت دو سال از بهترین سال‌های عمر خود را در خدمت وظیفه عمومی طی می‌کنند، بعد از خدمت بسیار کارآمدتر و توانمندتر در اختیار نظام اسلامی قرار خواهند گرفت. از طرفی باید به این نکته مهم توجه داشت که یکی از عرصه‌های مهم رویارویی دشمنان با نظام جمهوری اسلامی در عرصه گسترده جنگ نرم است که از این حیث نیز ضرورت پرداختن به مسائل تربیتی و بصیرتی دوچندان می‌شود.

پیشینه پژوهش

آینده‌پژوهی خدمت سربازی در ایران نام تحقیقی است که توسط نظری زاده و همکاران (۱۳۹۰) انجام شده است. در این تحقیق بر اساس تعداد زیادی از اسناد و گزارش‌ها، روندهای جهانی و تأثیرات احتمالی آن‌ها بر خدمت سربازی مورد مطالعه قرار گرفته است. بر اساس یافته‌های کلیدی، گرچه حرفه‌ای‌گری در عرصه نظامی، روند قالب جهانی است، اما به سبب شرایط و نیاز در جمهوری اسلامی ایران، دست کم تا ۱۵ سال آینده، خدمت سربازی وجود خواهد داشت، ولی شکل، محتوا و آموزش‌های مربوط باید متحول شود.

الگوی تحول در مراکز آموزشی و تربیتی نیروهای مسلح نام مقاله‌ای است که توسط

۱. بازیابی شده از خبرگزاری ایرنا.

محمدعلیزاده و همکاران (۱۳۹۳) به نگارش درآمده است: راهبردهای اساسی پژوهش بدین شرح است: ۱- تحول و تعالی در حوزه سرمایه انسانی (اساتید و مربیان، فرماندهان و مدیران و کادر تربیتی مراکز) متناسب با شاخص‌های کارآمدی تعلیم و تربیت؛ ۲- تحول هدفمند محیط و فضای مراکز متناسب با الگوها و نمادهای اسلامی، جهادی و انقلابی و نیازهای تربیتی سازمان؛ ۳- تحول هدفمند رویکردها، روش‌ها، ضوابط و ساختار مراکز؛ ۴- تحول هدفمند و همه‌جانبه دوره‌های تعلیم و تربیت متناسب با سیر آموزش سرمایه انسانی.

مدیریت و فرماندهی در نیروهای مسلح از دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) نام مقاله‌ای است که توسط مجید زین‌الدینی (۱۳۹۵) در فصلنامه مدیریت اسلامی منتشر شده است. در ادامه به شناسه گذاری اقدام، و ۲۲۳ مضمون پایه، ۴۰ مضمون سازمان دهنده و ۹ مضمون فراگیر شناسایی شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد ابعاد مدیریت و فرماندهی در نیروهای مسلح بر اساس گفت‌وگو با مقام معظم رهبری عبارت است از: باور به خدا، باور به خود، باور به کارکنان، انقلابی‌گری، برنامه‌ریزی، بسیج منابع، هدایت و رهبری، هماهنگی و کنترل و نظارت.

طراحی و تدوین الگوی مناسب شایستگی‌های مدیران، و فرماندهان در سازمان ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری، از دیدگاه امام خامنه‌ای نام مقاله‌ای است که توسط سید مهدی الوانی و همکاران (۱۳۹۵) نگاشته شده است. هدف این مقاله طراحی و تدوین الگوی مناسب شایستگی‌های مدیران و فرماندهان در سازمان ارتش جمهوری اسلامی ایران با بهره‌گیری از دیدگاه‌های مقام معظم رهبری است. ارائه این الگو در قالب ۵۱۶ کد، ۸۴ مفهوم و چهار مقوله اصلی طراحی شد که برخی دارای مقوله‌های فرعی است، این مقوله‌ها شامل: "شایستگی‌های فردی" با ۲۸ مفهوم، "شایستگی‌های بین فردی" با ۱۱ مفهوم، "شایستگی‌های سازمانی" با ۴۱ مفهوم و "شایستگی‌های بینشی" با ۹ مفهوم است.

ارائه منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای در حوزه روابط متقابل جامعه و نیروهای مسلح نام تحقیقی است که توسط نوری و یداللهی (۱۳۹۷) به نگارش درآمده است. هدف اصلی تحقیق تبیین منظومه فکری مقام معظم رهبری امام خامنه‌ای، در حوزه رابطه و تعامل جامعه با نیروهای مسلح و تعیین عوامل تأثیرگذار در این حوزه است. نوع تحقیق کاربردی و روش آن نظریه‌پردازی داد بنیاد است که نویسندگان مجموعه بیانات، مکتوبات، پیام‌ها و... را طی سه مرحله کدگذاری نموده و ویژگی‌های جامعه اسلامی و نیروهای مسلح تراز جامعه اسلامی از نگاه معظم له

را احصاء و عوامل تأثیرگذار در زمینه تعامل جامعه و نیروهای مسلح را ارائه نمودند. بررسی میزان تأثیر برنامه‌های تربیتی آموزشگاه رزم مقدماتی شهید مدرس بر تربیت دینی سربازان (۱۳۹۳) نام تحقیق دیگری است که توسط بهرامی و همکاران باهدف تعیین میزان تأثیر برنامه‌های تربیت دینی آموزشگاه رزم مقدماتی شهید مدرس بر تربیت دینی سربازان انجام شده است. نتایج این تحقیق نشان داد، برنامه‌های تربیتی آموزشگاه شهید مدرس بیشترین تأثیر را بر فراگیران در زمینه واجبات نماز، مفاهیم قرآن، رذایل و فضایل اخلاق، آشنایی با زندگی پیامبر دارد و کمترین تأثیر مربوط به آشنایی با احکام نماز جمعه، آشنایی با فرق ضاله، غدیرشناسی خودسازی بوده است.

در مقاله خدمت سربازی حرفه‌ای از منظر قرآن و نهج البلاغه (جلودار و پاتیار، ۱۳۹۳)، محققان به بررسی شرایط و ویژگی‌های لشکریان و سپاهیان پرداخته‌اند. همچنین بررسی دیدگاه اهل بیت نسبت به مدل سربازی که در حال حاضر مرسوم است از اهداف دیگر این تحقیق بوده است. اصول تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری در مأموریت‌های تربیتی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (نصرت پناه و همکاران، ۱۳۹۶) پژوهش دیگری است که به بررسی دیدگاه مبنایی رهبر معظم انقلاب در خصوص اصول تعلیم و تربیت در سپاه پرداخته و نتایج پژوهش نشان داد، سه حیطه اعتقادی، اجتماعی و اخلاقی باید در برنامه‌ریزی تربیتی سپاه مدنظر سیاست‌گذاران باشد. فیروزجاییان و لرگانی (۱۳۹۷) در تحقیقی باهدف بررسی کارکردهای اجتماعی خدمت سربازی و به روش پدیدار شناختی و تفسیری به بررسی کارکردهای خدمت و وظیفه پرداختند. در این تحقیق مشخص شد خدمت و وظیفه کارکردهای فردی و اجتماعی دارد.

جامعه‌پذیری و باز جامعه‌پذیری سیاسی در نظام وظیفه مطالعه نگرش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد نام تحقیق سینایی و مسعودی (۱۳۹۲) است. در این تحقیق محققان به این نتیجه رسیدند که اکثر دانشجویان با تأثیر نظام وظیفه بر تغییر نگرش مشمولان به خانواده دوستان و محیط اطراف و کارکردهای اجتماعی برای نظام وظیفه و در نتیجه تأثیر آن در فرایند جامعه‌پذیری موافق‌اند ولی اینکه وظیفه عمومی دارای کارکردهایی در باز جامعه‌پذیری سیاسی مشمولان مخالف‌اند.

سینایی (۱۳۹۴) در تحقیق خود با موضوع بررسی نگرش دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد نسبت به نظام وظیفه به این نتیجه رسید که دانشجویان، خواستار ارتباط نوع به کارگیری در دوران

وظیفه عمومی با نوع رشته تحصیلی، افزایش منزلت سرباز و سربازی در جامعه و سازمان‌های نظامی، خود هستند.

نتایج تحقیق دانش فرد و ذاکری (۱۳۹۰) نشان داده دوره آموزش وظیفه عمومی بر توسعه مهارت‌های شخصیتی سربازان تأثیرگذار است.

سیاست‌گذاری خدمت سربازی و فرایند ملت‌سازی در ایران (ایمانی و قاسمی، ۱۳۹۵) به صورت‌بندی سیاست‌گذاری سربازی در ایران به شیوه تاریخی پرداخته است. رابطه‌ای تعاملی بین سیاست‌گذاری خدمت سربازی و فرایند ملت‌سازی در ایران معاصر وجود دارد.

طاهری بزی و همکاران (۱۳۹۲) در تحقیق خود به خوداتکایی شخصی سربازان، افزایش روحیه تعاون و همکاری بین فردی، آشنایی با فرهنگ مردم ایران، افزایش حس تعلق سرزمینی و نگرش مثبت به نظام در دوره خدمت سربازی اشاره نموده است.

موسوی نقابی و همکاران (۱۳۹۳) در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند دوره نظام‌وظیفه باعث افزایش خوداتکایی سربازان، افزایش حس تعلق سرزمینی و در بلندمدت ارتقاء قدرت نرم جمهوری اسلامی می‌شود.

علی حسینی و همکاران (۱۳۹۴) معتقدند، در ابعاد تعلق به فرهنگ ملی، ارتباطات اجتماعی، اجماع ملی، عام‌گرایی و دگر دوستی و نمادهای مشترک ملی، تفاوت معنی‌داری بین دو گروه آموزش‌دیده خدمت سربازی فراگیران و جدیدالورود وجود دارد.

بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد، بسیار از نویسندگان نسبت به احصاء نظریه‌مبنایی رهبر معظم انقلاب در خصوص ویژگی‌های نیروهای مسلح اقدام نموده‌اند و همچنین برخی از تحقیقات به بررسی میزان اثربخشی آموزش‌های تربیتی در دوره خدمت مقدس سربازی پرداخته‌اند ولی تاکنون هیچ تحقیقی در خصوص احصاء نظریه‌مبنایی رهبر معظم انقلاب در خصوص خدمت سربازی نپرداخته‌اند.

روش پژوهش

جامعه آماری این تحقیق کلیه فرمایشات رهبر معظم انقلاب در موضوع خدمت مقدس سربازی از سال‌های ۱۳۶۸ الی ۱۳۹۷، و شیوه نمونه‌گیری از نوع تمام شماری بوده است، لذا تحقیق از تکنیک نمونه‌گیری استفاده نکرده است. برای احصاء فرمایشات رهبر معظم انقلاب پس از بررسی

فرمایشات معظم له در فضای مجازی و رسانه‌ای (وبسایت رسمی دفتر حفظ و نشر رهبر معظم انقلاب، نرم‌افزار شمیم ولایت) به آرشیو رده‌های مرتبط در نیروهای مسلح مراجعه شد و هرگونه اطلاعات مرتبط موردنیاز دریافت گردید. بسیاری از فرمایشات در قالب دستورات، تدابیر، توصیه‌ها، منویات گردآوری شده و بخش اندکی نیز به دلیل دارا بودن طبقه‌بندی (مانند برخی از دستورات مکتوب به فرماندهان) در اختیار محقق قرار نگرفت.

برای تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از روش نظریه مبنایی یا داده بنیاد استفاده شده است. این شیوه تحقیق به صورت "زنجیره وار، تعاقبی، هم‌زمان، روی می‌دهد. پژوهشگران هنگامی به سراغ نظریه پردازی داده بنیاد می‌روند که نیازمند یک نظریه یا یک تبیین کلی یا اجمالی از مسئله مورد نظر هستند (کراسول^۱: ۲۰۰۵، ۳۹۶). برای ارائه نظریه داده بنیاد، محققان از سه روش استفاده می‌نمایند: ۱- الگوی کد گذاری بصری؛ ۲- مجموعه‌ای از قضا یا (فرضیه‌ها)؛ ۳- داستانی که به شکل روایت نگاشت می‌شود. (همان، ۴۰۸). نتایج این تحقیق به دو روش بصری و داستان روایی ارائه شده است.

مایرینگ^۲ (۲۰۰۴) در مراحل انجام تحلیل محتوای داده‌ها بر دو نوع شیوه مقوله‌بندی تأکید دارد: ۱- تکوین استقرایی داده‌ها^۳؛ ۲- کاربرد قیاسی مقوله‌ها (مایرینگ: ۲۰۰۴، ۳۲). اساساً اجرای تحلیل محتوای کیفی در عمل شامل سه تکنیک می‌شود. در خلاصه کردن تحلیل محتوا داده‌ها بازگویی می‌شوند. به این معنا که گزاره‌هایی که ارتباط چندانی به پرسش تحقیق ندارند، یا آن‌هایی که معنای مشابهی با سایر عبارات‌ها دارند کنار گذاشته می‌شوند (تلخیص اول) و گزاره‌های مشابه دسته‌بندی و خلاصه می‌شوند (تلخیص دوم). در اینجا داده‌ها از طریق کنار گذاشتن گزاره‌هایی که در عبارات‌های تعمیم داده شده آمده‌اند کنار گذاشته می‌شوند، به این معنا که گزاره‌ها در سطح انتزاعی تری تلخیص می‌شوند (فلیک^۴، ۱۳۹۱ و ۱۹۹۵).

مراحل انجام روش تحلیل متن:

۱. انتخاب و پیاده‌سازی متن و مدیریت داده‌ها.
۲. درگیری و غوطه‌وری در متن.

1. Creswell
2. Mayring
3. Inductive category development
4. flick

۳. تعیین واحد تحلیل (در اینجا متن).
۴. تقلیل و مقوله‌بندی داده‌ها.
۵. تشریح مقوله‌ها و مفهوم‌ها از منظر زبانی و بافتی.
۶. تعیین کدها و طراحی دفترچه کدگذاری.
۷. کدگذاری و ساختاربندی داده‌ها.
۸. تفسیر و انطباق یافته‌ها با پرسش‌های پژوهش (میرزایی، ۱۳۹۵:۱۱۲۹).

فرایند انجام تحقیق

در فرایند کدگذاری در مرحله اول ۲۲۰ کد باز شناسایی گردید. پس از کدگذاری مرحله دوم (کدگذاری محوری) و دسته‌بندی کدهای اولیه در قالب مقولات، برای احصاء دیدگاه مبنایی رهبر معظم انقلاب در خصوص خدمت مقدس سربازی از کدگذاری گزینشی یا انتخابی استفاده شد. با توجه به دو هدف تحقیق ۱- بررسی جایگاه و وزن تعلیم و تربیت در میان سایر کارکردهای خدمت سربازی و احصاء دیدگاه مبنایی رهبر معظم انقلاب در زمینه تعلیم و تربیت در خدمت مقدس سربازی نیز برای مشخص شدن فراوانی جنس توصیه‌های معظم له پس از کدگذاری اولیه داده‌های تحقیق در چهار محور فرهنگی، اجتماعی، مدیریتی و تربیتی تقسیم‌بندی شد. همچنین پس از کدگذاری محوری نیز مخاطب توصیه‌های معظم له در چهار گروه سیاست‌گذاران و مدیران، فرماندهان، سربازان و عموم جامعه تقسیم‌بندی شد. در مرحله سوم و آخرین مرحله کدگذاری مقوله‌های به‌دست آمده بر اساس کدگذاری گزینشی (مدل اشتراوس و کوربین)، انجام شد.

سؤال اصلی پژوهش

دیدگاه مبنایی رهبر معظم انقلاب در خصوص جایگاه تعلیم و تربیت در دوران خدمت مقدس

سربازی چیست؟

سؤالات فرعی:

خدمت مقدس سربازی در اندیشه رهبر معظم انقلاب دارای کدام ابعاد و ویژگی‌ها است؟
راهبردهای اساسی برای تحول تربیتی در دوران خدمت مقدس سربازی در اندیشه رهبر معظم

انقلاب چه ابعادی دارد؟

پیامدهای تحقق اهداف تربیتی در دوران خدمت مقدس سربازی کدام اند؟

یافته‌ها

برخی از فرمایشات در موضوع خدمت سربازی (قبل از کدگذاری باز) مطابق با جدول زیر قابل

مشاهده است.

جدول ۱. فرمایشات رهبر معظم انقلاب

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی	سربازی در خدمت اسلام	سرباز اسلام هستید باید همه چیزتان را اسلامی کنید. سرباز در دولت اسلامی مثل سربازان صدر اسلام، با خداست ... در نظام اسلامی کار، کار خدائی است و سرباز، سرباز خداست و قوی است.	۵
	لزوم اسلامی بودن فضای سربازی		
تربیتی	خودسازی و تقید به انجام فرایض الهی در دوران سربازی	کاری بکنید که خودتان هم ساخته بشوید. همان‌طور که سربازهای صدر اسلام در عین حالی که سربازی می‌کردند وظایف اسلام را هم به‌تمام معنا بجا می‌آوردند.	۶
تربیتی	ایمان به سنت الهی مبدأ تحولات	میهن‌دوستی و روح فداکاری باید از روح خداپرستی و ایمان به غیب در سرباز پیدا شود. این ایمان است که سرباز را تا دم آخر دل‌خوش و سرگرم به کار و خدمت به میهن نگهداری می‌کند. این ایمان است که سرباز و هر کس دیگر را حتی در خلوت و تنهایی از خیانت به کشور و هم‌میهنان بازمی‌دارد.	۷
	ایمان منشأ میهن‌دوستی		
	ایمان لازمه دوری از خطا		
تربیتی	اهمیت سربازی در رکاب اسلام	همه سربازهای اسلام هستیم و من امیدوارم که در آن کتابی که بناست اسم سربازها را بنویسند اسم ما را هم به نام سرباز بنویسند.	۸
	منزلت والای سربازی		
تربیتی	برخورد انسانی، اسلامی با سرباز	فرماندهان لازم است با سربازان و افراد به اصطلاح زیردست خود به شیوه‌های اسلامی، انسانی رفتار نمایند.	۹
تربیتی	اهمیت استفاده از فرصت سربازی برای فرماندهان	ورودی و خروجی پادگان‌ها بیشتر از دانشگاه‌هاست بنابراین در محیط پادگان‌ها باید کاری کرد.	۳۳

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
اجتماعی تربیتی	افزایش سرمایه اجتماعی نظام و نیروهای مسلح در میان سربازان	باید سربازان به نظام و نیروهای مسلح خوش بین باشند.	۳۴
تربیتی	تربیت سرباز متدین تربیت سرباز امیدوار به آینده	باید سرباز امیدوار به آینده و متدین تربیت کنیم.	۳۵
تربیتی	برنامه ریزی در جهت تربیت دینی به کارگیری متناسب با تحصیلات	از مسائل مهم در این باره، آموزش های مفید به سربازان، به کارگیری متناسب با تحصیلات و قابلیت ها، برنامه ریزی برای تربیت دینی و اخلاقی است	۳۶
تربیتی اجتماعی	غنیمت شمردن فرصت سربازی	برادران عزیز سرباز باید خدا را شاکر باشند، در محیطی قرار گرفته اند که زمینه کسب علم و معرفت و فراگیری فضایل و تقوا در آن فراهم است و شکر به این است که در این راه کوشا باشند.	۳۸
تربیتی	سربازی زمینه ای برای کسب علم، معرفت، فراگیری فضائل و تقوا		
تربیتی	ضرورت پابندی به اسلام	سرباز این مرزبوم باید پابند به اسلام باشد. از بن دندان و از اعماق دل باید معتقد و عامل باشد.	۳۹
تربیتی	نوآوری در فرایند خدمت	در نیروهای مسلح به خصوص با استفاده از مضمولین جوان و کارآمد باید نیازهای نوآوری را ترجیح دهیم. در نیروهای مسلح خصوصاً با استفاده از مضمولین جوان و کارآمد نوآوری را ترویج دهند، زمینه سازی کنند، به ویژه بخش نیازمندی های دفاعی را برطرف کنند.	۴۰

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی اجتماعی	ضرورت تحول معنوی در فرایند خدمت سربازی	این سرباز ۲ سال در اختیار ما است، در این دو سال می‌شود او را متحول کرد، همان‌طور که می‌شود او را بی‌دین، بی‌اعتماد به‌نظام و گله‌مند کرد، که متأسفانه در بعضی جاها این کار را می‌کنند.	۴۱
	سربازی فرصتی برای افزایش سرمایه اجتماعی نظام		
	بی‌اعتماد شدن سربازان به نظام در برخی از مراکز نیروهای مسلح		
فرهنگی اجتماعی	ارتقاء کیفیت آموزشی پادگان‌ها	من مایل هستم که شما روی این مسئله فکر کنید، شما گفتید اتاق فکر دارید، خوب است این را به‌عنوان یک موضوع و پروژه مورد توجه قرار دهید و ببینید که چه کار کنیم که کیفیت کار در پادگان‌ها به‌ویژه آموزش بالا رود.	۴۲
تربیتی	اعتقاد به اسلام در دوران سربازی	سربازان ما باید از اعماق دل به اسلام، معتقد و عامل به آن باشند	۴۳
تربیتی	تربیت دینی و اخلاقی متناسب در دوران سربازی	از مسائل مهم در این باره برنامه‌ریزی برای تربیت دینی و اخلاقی متناسب با قابلیت‌ها است.	۴۴
تربیتی	تلقی از سربازی به‌عنوان جهاد در راه خدا	مسئله سربازی در ایران غیر از سربازی در سایر کشورها است. سربازی در ایران مثل خواندن قرآن است و جهاد فی سبیل الله است.	۴۵
تربیتی	سربازی به‌سان عبادت		
تربیتی	سربازی به‌مثابه جهاد و عبادت	سربازی در اینجا، مثل قرآن خواندن است و جهاد فی سبیل الله است. جهاد فی سبیل الله با قرآن خواندن، عدلین هستند؛ این‌ها از هم جدا نیستند.	۴۶
تربیتی	سربازی حرکت در راه خدا	مردم احساس می‌کنند جوانانشان در راه خدا حرکت می‌کنند؛ وقتی که لباس مقدس سربازی دفاع مقدس را در هر یک از سازمان‌ها بر تن می‌کنند.	۴۷
تربیتی	لزوم اعتماد جامعه و خانواده‌ها نسبت به اسلامی و خدایی بودن دوران خدمت مقدس سربازی		

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی اجتماعی فرهنگی	در خدمت مردم بودن نیروهای مسلح در خدمت اسلام بودن نیروهای مسلح	امروز نیروهای مسلح ما از مردم‌اند، با مردم‌اند و برای مردم‌اند. افتخار نیروهای مسلح ما این است که اهداف خود را از ایمان عمیق اسلامی الهام گرفته است.	۴۸
تربیتی جتماعی فرهنگی	اتکا الهی در آموزش	امروز آموزش، رزم، رزمایش، آمادگی، انضباط، سازندگی ابزارها در درون نیروهای مسلح و هر آن چه که به دفاع یک ملت به وسیله نیروهای مسلحش مربوط می‌شود، همه با اتکا به خدا و الهام از ایمان الهی و اسلامی انجام می‌گیرد.	۴۹
تربیتی	سربازی زمینه‌ساز عزت ملی مقدس بودن خدمت سربازی با توجه به عزت ملی	امروز دوستان و دشمنان ملت ایران به عزت ملی این کشور اعتراف می‌کنند و در چنین شرایطی خدمت سربازی و حضور در نیروهای مسلح یک کار مقدس است.	۵۰
تربیتی	ضرورت مهارت افزایی در کنار آموزش‌های نظامی	حضور سرباز را در پادگان‌ها هدفمند کنید، یعنی صرفاً این نباشد که تیراندازی و نگهبانی یاد بگیرند، واقعاً بتوانند کار یاد بگیرند، اگر این بتواند انجام بگیرد کار خیلی بزرگی است.	۵۱
اجتماعی (آموزشی)	آموزش‌های علمی کاربردی و دوره‌های دانشگاهی در موازات خدمت سربازی	«امکان گذراندن دوره‌های آموزشی دیگر از قبیل علمی کاربردی و یا دوره‌های کوتاه‌مدت دانشگاهی یا کلی را بررسی کنید ... در تماس نزدیک با سربازان مسائل روزمره آن‌ها را رسیدگی کنید.»	۵۲
اجتماعی	ضد ارزش بودن افزایش معافیت‌ها	معافیت از سربازی کاری برخلاف قاعده و ضد ارزش است.	۵۳
اجتماعی	بالا بودن منزلت اجتماعی سرباز	مبادا کسانی تصور کنند که دوره سخن گفتن از شهدا و سربازان فداکار و زحمتکششان میدان نبرد، سپری شده است! این دوره، هیچ وقت سپری نمی‌شود... همه روزهای سال روز سرباز است....	۵۴
تربیتی	لزوم جدی انجام کارهای تربیتی	پادگان‌ها می‌توانند مثل یک ماشین انسان‌سازی باشند.	۵۵

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی	توجه به دغدغه‌های سربازان توسط فرمانده	فرمانده باید به فکر سرباز باشد... بعضی اوقات، سربازهای جلو خطوط مقدم، حتی درجه‌دارها و افسرهاشان، خیال می‌کنند فرماندهی آنجا به یاد آن‌ها نیست. ... او باید بداند که شما به فکرش هستید و ناراحتی و رنج او را حس می‌کنید. اگر چنین قضیه‌ای را فهمید، روحیه پیدا می‌کند و می‌جنگد و مقاومت نشان می‌دهد و سنگر را حفظ می‌کند.	۵۷
تربیتی	حفظ ارتباط با سربازان با لحاظ نمودن منش فرماندهی	.. فرمانده مردمی هم داریم. الان الحمدلله خیلی از فرماندهان ما مردمی‌اند؛ منتها منش، منش فرماندهی است. می‌رود با سرباز و درجه‌دار و افسرش تماس می‌گیرد، دست هم می‌دهد، ..؛ اما منش‌اش، منش فرماندهی است؛ او باید سلام دهد، این باید جواب دهد؛ این باید امر کند، او باید گوش به فرمان باشد.	۵۹
تربیتی	لزوم تربیت دینی و اخلاقی سربازان	برنامه‌ریزی جدی برای تربیت دینی و اخلاقی سربازان	۷۴
تربیتی	سربازی مرکز تربیت جوانان	سربازخانه‌ها باید مرکز تربیت جوانان باشد.	۷۵
تربیتی	سربازی محل کسب دانش	سربازخانه‌ها باید مدرسه و دانشگاه باشد.	۷۶
تربیتی	به‌کارگیری بهترین افسران در مراکز آموزشی	در رأس سربازخانه‌ها متدین‌ترین افسران به‌کارگیری شوند.	۷۷
تربیتی	لزوم ارتقاء شجاعت در برنامه‌های تربیتی سرباز	به سربازان درس شجاعت شرف و اعتماد آموخته شود.	۷۸
تربیتی	خودسازی در دوران خدمت سربازی	دو سال سربازی دوران خودسازی جوانان باشد.	۷۹
تربیتی	توجه به موضوع نماز و معنویت در پادگان‌ها	شما حالا این همه سرباز وظیفه... هم دارید تربیتی بدهید که همه آنان را با نماز آشنا کنید پادگان‌ها و مراکزتان را مرکز نماز و معنویت کنید.	۸۰
تربیتی	حمایت مادی و معنوی از سربازان	پشتیبانی معنوی از سربازان صورت گیرد.	۸۱

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی	ضرورت توجه به مسائل تربیتی در پادگان‌ها	سربازخانه مرکز تربیت جوانان باشد.	۸۲
تربیتی	ضرورت افزایش معرفت دینی و بصیرت سیاسی	افزایش معرفت دینی و ایمان و فهم سیاسی سربازان	۸۳
تربیتی	لزوم پایداری در برابر مشکلات	قوت ایستادگی جوانان سرباز در مقابل مشکلات افزایش یابد.	۸۴
تربیتی	توجه به آموزش فنی حرفه‌ای در دوران خدمت سربازی	آموزش فنی و حرفه‌ای توسعه یابد.	۸۵
تربیتی	ارائه مدرک به سربازان	برای آموزش فنی و حرفه‌ای مدرک هم داده شود.	۸۶
تربیتی	هماهنگی فرماندهان با موضوع مهارت‌آموزی	فرماندهان پادگان‌های آموزشی باید به مهارت‌آموزی عادت کنند.	۸۹
تربیتی	پایه‌ای بودن موضوع مهارت‌آموزی در پادگان	مهارت‌آموزی کار اساسی پادگان است.	۹۰
اجتماعی	در نظر داشتن سربازی به‌عنوان یک فرصت	سربازی یک فرصت فوق‌العاده و بی‌نظیر است.	۹۳
تربیتی	امکان گله‌مند شدن سرباز نسبت به نظام در دوران سربازی	در سربازی می‌توان جوان را متحول کرد، کما اینکه می‌شود او را بی‌دین بی‌اعتقاد به نظام و گله‌مند کرد که در برخی از جاها می‌کنیم.	۹۵
تربیتی		در تربیت سربازان عقیدتی و سیاسی‌ها نقش دارند.	۹۶
تربیتی	افزایش سرمایه اجتماعی نظام، نیروهای مسلح و سرباز	کسانی که وارد نیروهای مسلح می‌شوند اولاً خوش‌بین به نیروهای مسلح باشند، ثانیاً به نظام خوش‌بین باشند، ثالثاً به آینده امیدوار باشند رابعاً متدین و انقلابی شوند این‌ها تأثیر فرماندهی است.	۹۷
تربیتی	توجه به آموزش نظامی برای آحاد افراد ذکور	لازم است برنامه‌ای ریخته شود که طبق آن، همه‌ی افرادی که به سن مشمولیت می‌رسند؛ بدون استثنا (جز بیماران و اشخاص ناتوان) آموزش نظامی ببینند و آمادگی لازم را بیابند کسانی که معاف می‌شوند این‌ها آموزش نظامی ببینند.	۹۸

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی	استفاده از بهترین نیروها و افسران پایور و کادر	قوی‌ترین، انقلابی‌ترین و مؤمن‌ترین افسران در مراکز آموزشی به کارگیری شوند	۱۰۰
تربیتی	برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت سربازان	توجه به اوقات فراغت سربازان مهم و لازم است.	۱۰۸
تربیتی	تحت پوشش قرار دادن کلیه سربازان در برنامه‌های اوقات فراغت	همه سربازان تحت پوشش برنامه‌های اوقات فراغت قرار گیرند.	۱۰۹
تربیتی	اهمیت اوقات فراغت	پر کردن اوقات فراغت هرروز بهتر شود.	۱۱۰
تربیتی	برنامه‌ریزی برای اوقات فراغت	سرانه اوقات فراغت سرباز و کیفیت خدمات ارتقاء یابد.	۱۱۲
تربیتی	استقرار روحانی مقیم در مراکز آموزشی	مراکز آموزش روحانی مقیم داشته باشند	۱۱۳
تربیتی	استمرار حفظ ارتباط روحانی مستقر در مراکز	روحانی مقیم در تماس نزدیک با سربازان باشد و به مسائل روزمره آنان رسیدگی کند.	۱۱۴
تربیتی	اولویت توجه به اوقات فراغت در پاسگاه‌های مرزی	اوقات فراغت سربازان در مناطق عملیاتی و پاسگاه‌های مرزی در اولویت است.	۱۱۵
تربیتی مدیریتی	بازرسی میدانی از برنامه‌های فنی حرفه‌ای	در مورد آموزش فنی و حرفه‌ای بازرسی میدانی انجام شود.	۱۱۶
تربیتی	غنی نمودن مستمر اوقات فراغت	اوقات فراغت هر سال غنی تر شود.	۱۱۷
تربیتی	برطرف نمودن نقایص فنی حرفه‌ای	نقاط ضعف و نقایص فنی و حرفه‌ای هر سال برطرف شود.	۱۱۸
تربیتی	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	وضع سربازان از لحاظ رفتار در داخل سربازخانه‌ها خوب نیست.	۱۲۸
تربیتی	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	رفتار داخل سربازخانه‌ها باید تغییر کند.	۱۲۹

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	تغییر رفتار در سربازخانه‌ها به عهده سازمان‌هایی است که سرباز را بکار می‌گیرند.	۱۳۰
تربیتی	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	وضع سربازخانه‌ها وضع مطلوبی نیست.	۱۳۱
تربیتی	لزوم تربیت سرباز در مراکز آموزشی	در مراکز آموزش به تربیت این همه جوان که در اختیارشان است پرداخته نمی‌شود.	۱۳۳
فرهنگی تربیتی	ضرورت انجام کار فرهنگی بر روی سربازان ضرورت انجام کار فرهنگی بر روی سربازان	کار فرهنگی روی سربازان و خانواده‌ها جدی دنبال شود.	۱۳۴
تربیتی	لزوم برقراری ارتباط عاطفی توسط فرمانده با سرباز با حفظ سلسله‌مراتب	سرباز با درجه‌دار، افسر و ارشد رفیق باشد لکن اطاعت کند.	۱۳۵
تربیتی	لزوم برقراری ارتباط عاطفی توسط فرمانده با سرباز با حفظ سلسله‌مراتب	بالایی‌ها، پایینی‌ها را به چشم رحمت نگاه کنند و پایینی‌ها از بالایی‌ها اطاعت کنند.	۱۳۶
مدیریتی	انتخاب افراد دین‌مدار، اخلاق‌مدار و علمی برای مدیریت سربازان	برای مدیریت سربازان آدم‌های فهمیده انتخاب شوند که دین، اخلاق، روانشناسی را بشناسند.	۱۳۷
مدیریتی	برنامه‌ریزی برای مدیران سرباز	برای مدیران سرباز باید برنامه‌ریزی شود، کلاس گذاشته شود.	۱۳۸
مدیریتی	برنامه‌ریزی برای مدیران سرباز	مدیران سرباز باید بدانند با جوانان چگونه برخورد نمایند.	۱۳۹
مدیریتی تربیتی	رفع موانع ازدواج در دوران سربازی	شما مسئله‌ی سربازی را مطرح کردید؛ به نظر من، سربازی مسئله‌ی مشکلی نیست؛ می‌شود در آن زمینه هم فکر کرد، کار کرد؛ راه‌حل مشکل سربازی به‌عنوان یک مانع در امر ازدواج، این نیست که ما مدت زمان سربازی را کوتاه کنیم؛ می‌توان شیوه‌های دیگری را به کار گرفت؛	۱۴۵

مفهوم	مضمون	جمله	کدها
تربیتی	ضرورت کار تربیتی برای افسران برای جوشش ایمان و معنویت	درس و کلاس عقیدتی در جای خود لازم است ولی اهمیت آن درجه دوم است، ایمان، عمل، و معنویت باید در شما بجوشد و سرریز شود. شما می‌توانید این توجه به معنویت را مثل آبخاری، در پادگان و در مجموعه خودتان بریزید. از شما باید سرریز بشود. اگر خدای نکرده شما نجوشید دوروبر شما فیضی نخواهد گرفت، این را بدانید باید از قله بجوشد و پای بیاید.	۱۴۹
تربیتی	استفاده از ظرفیت‌های عقیدتی سیاسی برای اوقات فراغت	میزان حضور عقیدتی سیاسی در برنامه‌های اوقات فراغت و اثرگذاری معنوی افزایش یابد.	۱۵۰
تربیتی اوقات فراغت	استفاده از عقیدتی سیاسی برای غنی‌سازی اوقات فراغت	نقش عقیدتی سیاسی در اوقات فراغت باید پررنگ‌تر شود.	۱۵۱
تربیتی	تربیت دینی و علمی افراد مرتبط با سرباز	برای این مجموعه مدیران کلاس بگذارید، آدم‌های فهمیده را انتخاب کنید که هم ارتش را می‌شناسند و هم روانشناسی و اخلاق را بشناسند و هم دین را بشناسند، .. در کلاس در یک دوره مثلاً ۱۰ ساعته یا ۵ ساعته به این‌ها آموزش داده شود که این افسر یا این سرگروهبان یا این درجه‌دار بدانند که با این جوان چه جور باید رفتار کند. این اساس کار است.	۱۶۱

مراحل کدگذاری:

کدگذاری باز: در این مرحله کلیه فرمایشات رهبر معظم انقلاب استخراج گردید و مفاهیم اولیه در این مرحله احصاء شد. در بخش تحلیل محتوای کمی از کدهای به‌دست آمده در این بخش بهره‌گیری شد.

کدگذاری محوری: کدگذاری محوری دومین مرحله کدگذاری این پژوهش محسوب می‌شود. در این مرحله که نیاز به تمرکز بیشتری است فرایند مرتبط کردن گروه‌ها و زیرگروه‌ها طی

می‌شود و به این دلیل محوری نامیده می‌شود که حول محور یک موضوع از نظر مشخصات و ابعاد شناخته می‌شود.

کدگذاری گزینشی: کدگذاری گزینشی که پس از انجام کدگذاری باز و کدگذاری محوری انجام می‌شود، فرایندی است که انتخاب نظام‌مند مقوله اصلی و ارتباط آن با سایر مقولات مشخص شده و فرایند یکپارچه‌سازی و پالایش مقوله‌ها در راستای خلق نظریه و روایت نظریه‌مبنایی است. سومین مرحله کدگذاری این پژوهش با بهره‌گیری از این کدگذاری گزینشی بوده است و در این مرحله شرایط علی حاکم بر مسئله، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و درنهایت راهبردها و پیامدهای مسئله احصا گردید.

مخاطب فرمایشات

همان‌گونه که پیش‌ازاین اشاره شد، تحلیل ۲۲۰ کد باز اولیه نشان می‌دهد مخاطب فرمایشات رهبر معظم انقلاب اسلامی در موضوعات مرتبط با سرباز در چهار دسته فرماندهان، مسئولان، سربازان و عموم جامعه است. لازم به ذکر است مقصود از فرماندهان افرادی هستند که به‌صورت مستقیم با سربازان در ارتباط هستند و مسئولان شامل افرادی هستند که در حوزه‌های مرتبط با سرباز نقش سیاست‌گذاری و قانون‌گذاری دارند، مانند نمایندگان مجلس، اعضای ستاد کل نیروهای مسلح، خبرگان و نخبگان فکری و اجرایی. این تقسیم‌بندی بر اساس زمینه و افراد شرکت‌کننده در دیدارها و موضوع دیدارها هستند. همچنین توصیف درصدی از حجم فرمایشات به مخاطبین بر اساس کدهای باز به‌دست آمده است.

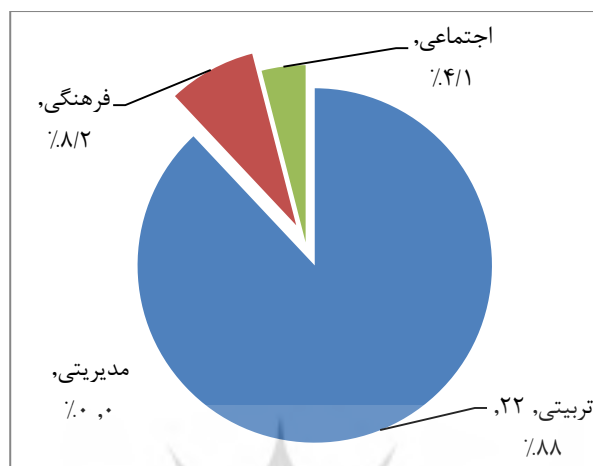
فرمایشات خطاب به سربازان

در جدول یک کدهای به‌دست آمده از مرحله اولیه کدگذاری ملاحظه شد. بررسی صورت گرفته نشان می‌دهد فرمایشاتی که خطاب به سربازان ایراد شده است، دارای مضامین تربیتی، فرهنگی و اجتماعی است.

تربیتی و فرهنگی اجتماعی	ضرورت رعایت انضباط در دوران سربازی	ارزشمند بودن روحیه شهادت طلبی در سرباز	لزوم مراقبت از نفس	با خدا بودن سرباز	ایمان منشأ میهن دوستی	سربازی در خدمت اسلام	فرمایشات خطاب به سربازان
	جرم بودن تخلف از فرمانده	ارزشمند بودن روحیه میهن دوستی در سرباز	ارزش بسیار والای خدمت سربازی و منزلت اجتماعی سربازی	قوی بودن سرباز	ایمان لازمه دوری از خطا	خودسازی و تقید به انجام فرایض الهی در دوران سربازی	
	سربازی زمینه‌ای برای کسب علم، معرفت، فراگیری فضائل و تقوا	حصول شجاعت از راه ایمان و روحیه	ایمان مبنای سربازی	ساخته شدن معرفتی سرباز در دوران خدمت	اسلامی بودن سربازی	ایمان به سنت الهی مبدأ تحولات	
	الهی بودن سربازی	غنیمت شمردن فرصت سربازی	ایمان مسیر پیروزی	تلقی از سربازی به عنوان جهاد در راه خدا	اعتقاد به اسلام در دوران سربازی	ضرورت پایبندی به اسلام	

بررسی صورت گرفته از تمامی مضامین فرمایشات نشان می دهد؛ بیش از ۸۸ درصد مضامین

فرمایشات خطاب به سربازان، دارای مضامین تربیتی می باشد.

شکل ۱. فرمایشات خطاب به سربازان

فرمایشات خطاب به فرماندهان:

در جدول شماره یک، کدهای به دست آمده از مرحله اولیه کدگذاری ملاحظه شد. در جدول شماره ۴ فرمایشاتی که خطاب به فرماندهان ایراد شده و دارای مضامین تربیتی است ملاحظه می‌شود.

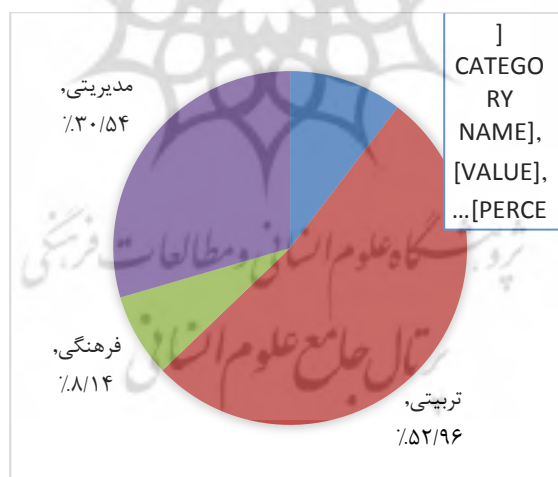
جدول ۴. فرمایشات خطاب به فرماندهان از جنس تربیتی

تربیتی	فرمایشات خطاب به فرماندهان			
	لزوم اسلامی بودن فضای سربازی حفظ ارتباط عاطفی زمینه‌ساز تربیت سرباز فداکار	افزایش روحیه، شجاعت و مقاومت در گرو دغدغه مندی فرماندهان نسبت به سربازان	ضرورت توجه به مسائل تربیتی در پادگان‌ها	ضرورت افزایش معرفت دینی و بصیرت سیاسی
اهمیت استفاده از فرصت سربازی برای فرماندهان	برخورد انسانی، اسلامی با سرباز	اهمیت ارتقا توان رزم سرباز	استفاده از ظرفیت‌های عقیدتی سیاسی برای اوقات فراغت	سربازان

تربیت	استفاده از عقیدتی سیاسی برای غنی‌سازی اوقات فراغت	برطرف نمودن نقایص فنی حرفه‌ای	لزوم پایداری در برابر مشکلات	سربازی مرکز تربیت جوانان	تربیت سرباز متدین	لزوم ارتباط عاطفی با سرباز	خطاب به فرماندهان
	تربیت دینی و علمی افراد مرتبط با سرباز	ضرورت تحول تربیتی رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	توجه به آموزش فنی حرفه‌ای در دوران خدمت سربازی	سربازی محل کسب دانش	تربیت سرباز امیدوار به آینده	سربازی فرصت مناسبی برای جوانان	
	استفاده از زمینه‌های دینی و روان‌شناختی برای مواجهه با سرباز	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	ارائه مدرک به سربازان	لزوم به‌کارگیری بهترین افسران در مراکز آموزشی	نوآوری در فرایند خدمت	سربازی بهترین فرصت برای مسئولان عقیدتی سیاسی ارتش	
	تربیت سرباز فداکار	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	توجه به غنی بودن برنامه‌های آموزشی	لزوم ارتقاء شجاعت در برنامه‌های تربیتی سرباز	تربیت دینی و اخلاقی متناسب در دوران سربازی	تربیت سربازان مبتنی بر دانسته‌های دفاعی، علمی اعتقادی در سیاسی	
	راز موفقیت روحیه سربازان	ضرورت تحول رفتار سربازان در محیط‌های نظامی	هماهنگی فرماندهان با موضوع مهارت‌آموزی	خودسازی در دوران خدمت سربازی	ضرورت مهارت افزایی در کنار آموزش‌های نظامی	مدافع میهن بودن سرباز تا آخر عمر	

تربیتی	استفاده از بهترین نیروها و افسران پایور و کادر	لزوم تربیت سرباز در مراکز آموزشی	پایه‌ای بودن موضوع مهارت‌آموزی در پادگان	توجه به موضوع نماز و معنویت در پادگان‌ها	ظرفیت پادگان‌ها برای انجام کارهای تربیتی	لزوم شجاع بودن سرباز	خطاب به فرماندهان
		لزوم برقراری ارتباط عاطفی توسط فرمانده با سرباز ضمن حفظ سلسله‌مراتب	توجه به آموزش نظامی برای آحاد افراد ذکور	حمایت مادی و معنوی از سربازان	ارتقاء درجه نخبگان تربیتی و عدم معافیت	حفظ رابطه برادری میان فرماندهان و سربازان	

بررسی صورت گرفته از تمامی مضامین فرمایشات خطاب به فرماندهان نشان می‌دهد ۵۲٫۹۶ درصد فرمایشات دارای پایه تربیتی، ۳۰٫۵۴ درصد مدیریتی، ۱۰٫۱۹ درصد اجتماعی، ۸٫۱۴ درصد فرهنگی است.

شکل ۲. توزیع درصدی فرمایشات خطاب به فرماندهان در موضوع سرباز

خطاب به مسئولان:

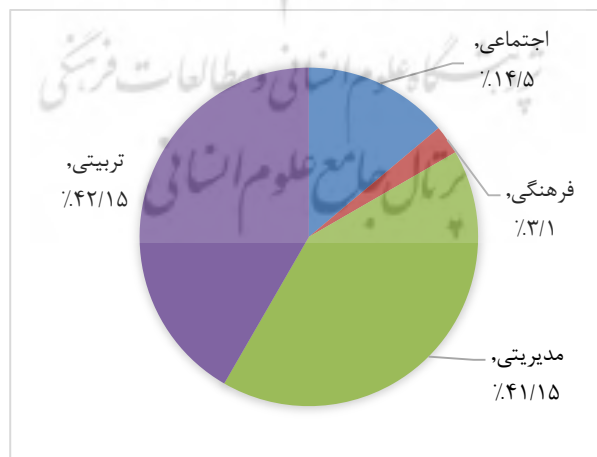
فرمایشات دارای مضامین تربیتی خطاب به مسئولان و سیاستگذاران حوزه خدمت سربازی در

جدول شماره ۵ ملاحظه می‌شود.

جدول ۵. فرمایشات خطاب به مسئولان، تربیتی

تربیتی	فرمایشات خطاب به مسئولان				
	استمرار حفظ ارتباط روحانی مستقر در مراکز	آموزش های علمی کاربردی و دوره های دانشگاهی در موازات خدمت سربازی	اولویت توجه به اوقات فراغت در پاسگاههای مرزی	برنامه ریزی برای اوقات فراغت سربازان	توجه به تفاوت سرباز در نظام اسلامی با دیگر نظام ها
	استقرار روحانی مقیم در مراکز آموزشی	توجه به دوره های آموزشی علمی و دانشگاهی	بازرسی میدانی از برنامه های فنی حرفه ای	تحت پوشش قرار دادن کلیه سربازان در برنامه های اوقات فراغت	برنامه ریزی در جهت تربیت دینی
برنامه ریزی برای اوقات فراغت	ضرورت مهارت آموزی سربازان	غنی نمودن مستمر اوقات فراغت	اهمیت بالای اوقات فراغت	ضرورت تحول معنوی در فرایند خدمت سربازی	

بررسی صورت گرفته از کلیه مضامین نشان می‌دهد، ۴۲٫۱۵ درصد فرمایشات خطاب به مسئولان دارای مضامین تربیتی، ۴۱٫۱۵ درصد مدیریتی، ۱۴٫۵ درصد اجتماعی و ۳٫۱ درصد فرهنگی است.

شکل ۳. توزیع درصدی میزان فرمایشات خطاب به مسئولان در موضوع سرباز

خطاب به عموم جامعه:

جدول ۶. فرمایشات خطاب به جامعه، تربیتی

سرباز	عظمت بالای سربازی	لزوم درک سربازی توسط جامعه	سربازی به معنای خدمتگزار	سربازی زیر بیرق امام عصر (عج) و قرآن	سربازی به مثابه جهاد
	ارزش بالای سرباز گمنام	اهمیت سربازی در رکاب اسلام	منزلت والای سربازی	مردمی بودن سرباز به دلیل ماهیت اسلامی	سربازی حرکت در راه خدا
	مقدس بودن سربازی	واجب بودن دفاع بر همه آحاد جامعه	آرزوی سرباز بودن	سربازی به سان عبادت	در خدمت مردم بودن نیروهای مسلح

در بررسی حجم درصدی میزان فرمایشات به مخاطبان می‌توان گفت بیشترین توصیه‌ها و تدابیر به ترتیب متوجه مسئولان، سیاست‌گذاران مرتبط با موضوع سرباز، فرماندهان و افراد مرتبط با کادر سرباز، سربازان و عموم جامعه بوده است.

دیدگاه مبنایی رهبر معظم انقلاب در موضوع خدمت سربازی

در مرحله کدگذاری انتخابی و شناسی مقوله‌ها و مفاهیم مشخص شد دیدگاه مبنایی امام خامنه‌ای در موضوع سرباز شامل مسائلی چون چیستی خدمت سربازی، عوامل زمینه‌ساز خدمت سربازی، شرایط مداخله‌گر در خدمت سربازی، راهبردهای خدمت سربازی و پیامدهای خدمت سربازی است. همچنین راهبردها به چهار دسته تربیتی، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی قابل تقسیم است. راهبردهای تربیتی دارای زیرمجموعه‌های، تحول معنوی، آموزشی، اوقات فراغت، مهارت‌آموزی و دانش‌افزایی است. همچنین پیامدهای مورد اشاره شامل پیامدهای مثبت و منفی است. دیدگاه مبنایی رهبر معظم انقلاب در موضوع خدمت سربازی پس از کدگذاری انتخابی (به شیوه اشتراوس و کوربین) در ادامه ملاحظه می‌شود. فرایند کدگذاری گزینشی در ادامه ملاحظه می‌شود.

جدول ۷. شرایط علی

ردیف	مقوله	مضامین
۱	قبل از خدمت	سربازی در خدمت اسلام-ایمان منشأ میهن دوستی- اهمیت سربازی در رکاب اسلام- منزلت والای سربازی- سربازی فرصت مناسبی برای جوانان- سربازی به معنای خدمتگزاری- مردمی بودن سرباز به دلیل ماهیت اسلامی- اعتماد جامعه و خانواده‌ها نسبت به اسلامی
۲	حین خدمت	خودسازی و تقید به انجام فرایض الهی در دوران سربازی- سربازی زیر بیرق بودن امام عصر(عج) و قرآن- غنیمت شمردن فرصت سربازی- ارتقا ظرفیت نیروهای مسلح
۳	پس از خدمت	افزایش مهارت- افزایش سرمایه اجتماعی سرباز- افزایش فرصت اشتغال

جدول ۸. مقوله محوری

ردیف	مقوله	مضامین
۱	مقوله محوری	از مهم‌ترین نیازهای کشور- عظمت بالا و مقدس بودن- زمینه‌ساز عزت ملی- عبادت و جهاد- ارتقاء امنیت کشور

جدول ۹. شرایط مداخله‌گر

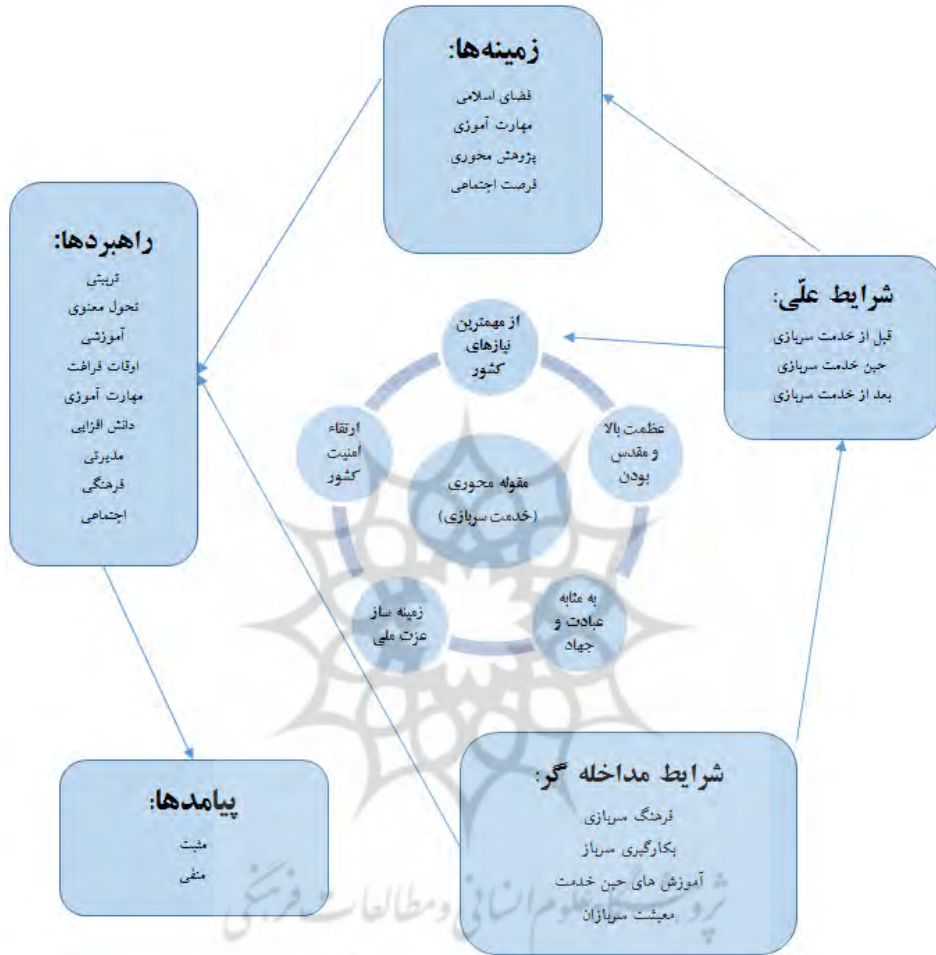
ردیف	مقوله	مضامین
۱	فرهنگ سربازی	برخورد انسانی اسلامی با سرباز- تفاوت سرباز در نظام اسلامی با نظام‌های دیگر- ریشه کن نمودن هر گونه اهانت- رفتار نامناسب سربازان در محیط‌های نظامی- حفظ روحیه سلحشوری سرباز
۲	به‌کارگیری سرباز	به‌کارگیری متناسب با تحصیلات- احساس تضییع وقت در دوران سربازی- عدم به‌کارگیری سرباز در امور شخصی- عدم واسپاری امور سربازان به افراد کم‌ظرفیت- پاسخ به شبهات موجود در خدمت سربازی- توجه به حقوق انسانی سرباز- توجه ویژه به مسائل مدیریتی و اداری در مورد سربازان
۳	آموزش‌های حین خدمت	آموزش‌های علمی کاربردی و دوره‌های دانشگاهی- هماهنگی فرماندهان با مهارت‌آموزی- کیفیت آموزش‌های بدو خدمت و حین خدمت
۴	معیشت سربازان	حقوق دریافتی سربازان- شرایط مادی و فیزیکی و انسانی سرباز- تأمین مطلوب خوراک و پوشاک سرباز- اهمیت تأمین معیشت سرباز به‌ویژه متأهل‌ها- رفع موانع ازدواج در دوران سربازی- توجه به مراکز آموزشی و پادگانی غیر از تهران

جدول ۱۰. زمینه‌ها

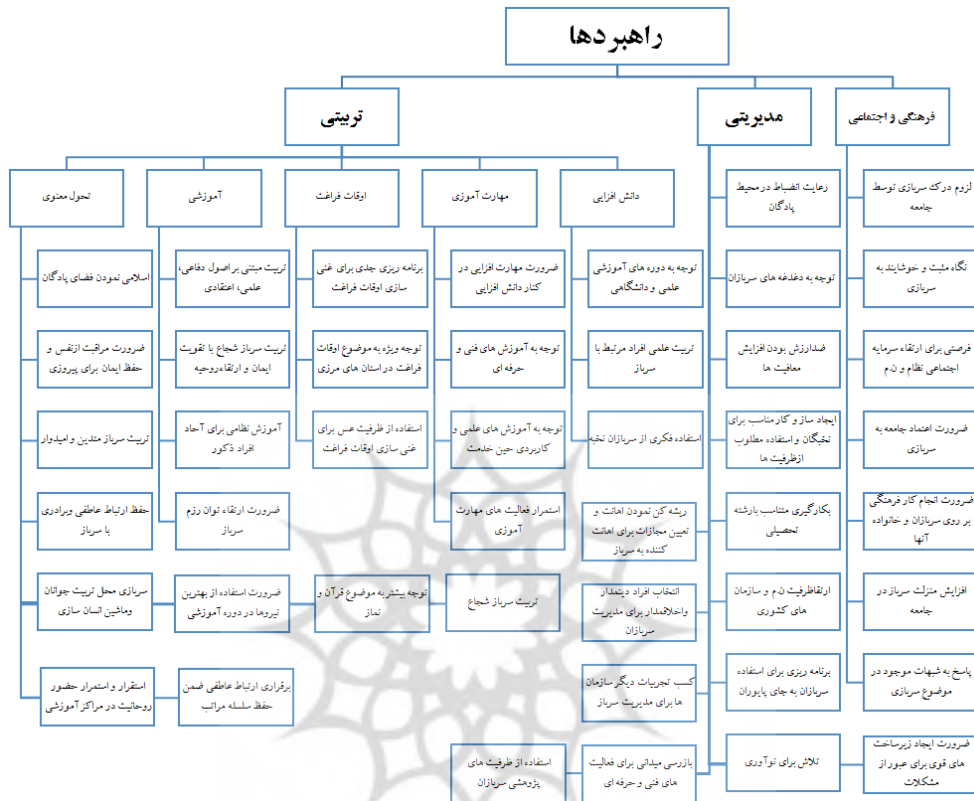
ردیف	مقاله	مضامین
۱	فضای اسلامی	زمینه‌ای برای کسب علم، معرفت - فراگیری فضائل و تقوا - بهترین فرصت برای عقیدتی سیاسی - در خدمت مردم و اسلام بودن نیروهای مسلح
۲	مهارت‌آموزی	ارائه مدرک به سربازان - پایه‌ای بودن موضوع مهارت‌آموزی - فرصت اشتغال‌زایی برای جوانان
۳	پژوهش محوری	استفاده از نخبگان در بخش‌های پژوهشی - استفاده از تحقیقات برای ارتقا نیروهای مسلح - ارتقاء پژوهشی سربازان تحصیل کرده
۴	فرصت اجتماعی	فرصتی برای افزایش سرمایه اجتماعی - امکان افزایش اعتماد نسبت به نظام و نیروهای مسلح - کسب تجربیات مثبت - نظم‌پذیری

جدول ۱۱. پیامدها

ردیف	مقاله	مضامین
۱	مثبت	تربیت سرباز فداکار - مدافع میهن بودن تا آخر عمر - ساخته شدن معرفتی در دوران خدمت - منزلت اجتماعی بالا - ارتقاء روحیه شهادت‌طلبی و میهن‌دوستی - زمینه‌سازی عزت ملی - افزایش کسب دانش - سازندگی کشور - نوآوری و ابتکار - بهبود اوضاع کشور - قوی شدن
۲	منفی	بروز ناهنجاری‌های اجتماعی و اخلاقی - بی‌اعتمادی نسبت به نیروهای مسلح - گله‌مندی نسبت به نظام - احساس تبعیض

شکل ۲. ۴۴۴۴۴

شکل ۳. ابعاد راهنماهای خدمت مقدس سربازی

تحلیل مضامین فرمایشات نشان می دهد از دیدگاه ایشان در تحقق راهنماهای ارتقاء مسئله تعلیم و تربیت در دوران خدمت سربازی، فرماندهان به عنوان افرادی که با سربازان وظیفه به صورت مستقیم در ارتباط هستند، عموم جامعه، مسئولان سیاست گذار در این حوزه و خود سربازان نقش مهم و بارزی ایفاء می نمایند. بررسی و تحلیل مضامین فرمایشات نشان داد عمده فرمایشات اختصاص به مباحث تربیتی دارد. از دیدگاه رهبر معظم انقلاب سربازی از مهم ترین نیازهای کشور بوده که عظمت بالایی دارد و زمینه ساز عزت ملی است، از این رو منزلت اجتماعی سرباز در جامعه باید بالا باشد و این وظیفه سیاست گذاران این حوزه است. لذا برخلاف برخی از دیدگاه های موجود، خدمت سربازی برای نظام جمهوری اسلامی ایران نیاز مهمی است که ضرورت دارد با

جهش و تحول تربیتی دنبال شود. خدمت سربازی یک خدمت مقدس، الهی و مردمی است که به مثابه عبادت و جهاد در راه خدا قلمداد می‌شود. با توجه به اینکه سربازی در راستای خدمت به اسلام و نظام اسلامی است، این دوران فرصتی برای خودسازی است و باید توسط جوانان و نیروهای مسلح غنیمت شناخته شود.

خدمت سربازی در سال‌های اخیر پیشرفت‌های خوبی داشته است. زمینه‌های قابل توجهی برای تحقق اهداف نیروهای مسلح در خدمت سربازی وجود دارد. با توجه به اینکه دفاع از کشور و میهن وظیفه آحاد جامعه است، لذا فرصتی برای ارتقاء سرمایه اجتماعی نیروهای مسلح به شمار می‌رود و فرصتی برای جوانان به وجود آورده است تا زمینه‌ای برای کسب علم و معرفت و فراگیری فضائل و تقوا باشد. از پیشرفت‌های خوبی که در این زمینه صورت گرفته، استفاده از نخبگان در بخش‌های پژوهشی و پایه‌ای بودن موضوع مهارت‌آموزی و سیاست مهارت‌آموزی تا اشتغال است.

مهم‌ترین راهبردها در زمینه اقدامات تربیتی (تحول معنوی، آموزشی، اوقات فراغت، مهارت‌آموزی، دانش‌افزایی)، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی است، که در اجرای راهکارهای عملیاتی برای پیشبرد راهبردها شرایط مداخله‌گری وجود دارند، که دسترسی به اهداف را دچار کندی نموده و ضرورت دارد تا نسبت به این موضوع اقدامات اساسی صورت گیرد. از جمله شرایط مداخله‌گر در این زمینه توجه به تفاوت سربازی در ایران و سایر کشورها است. سربازی در کشور ما ماهیت الهی دارد و این مهم‌ترین وجه تمایز سربازی با سایر کشورها است. در دوران خدمت سربازی نباید احساس تضییع وقت به کسی دست دهد و باید از سرباز متناسب با تحصیلات و ظرفیت‌ها استفاده شود. نیاز است که در موازات خدمت سربازی آموزش‌های مفید فنی و حرفه‌ای، علمی و دانشگاهی ارائه شود. همچنین ضرورت دارد تا نیازهای اولیه سرباز اعم از نیازهای معیشتی، فیزیکی و حقوقی از محل منابع موجود تأمین شود و این موضوع از تأمین سلاح، تجهیزات و مهمات هم مهم‌تر است. محیط پادگان‌های آموزشی نیاز به تحول تربیتی جدی دارد. در راستای تحول معنوی و تربیتی در محیط‌های آموزشی، باید از بهترین نیروها و افسران نیروهای مسلح در مراکز تربیتی و آموزشی استفاده شود. ضرورت دارد حفظ سلسله‌مراتب و نظم و انضباط به صورت جدی رعایت شده و همچنین هرگونه رفتار نامناسب و اهانت ریشه‌کن شود که در این راستا لازم است، آموزش‌های لازم به فرماندهان و سربازان داده شود.

در صورت توجه به اهداف تربیتی و راهبردهای ذکر شده، زمینه‌سازی برای ارتقاء عزت ملی، معنویت، سازندگی، نوآوری، ابتکار، اعتماد به نظام، کسب علم و معرفت و تحولات مهم تربیتی در جامعه رخ خواهد و سرباز خارج شده از پادگان تا آخر عمر مدافع انقلاب، کشور و نظام خواهد بود. مهم‌ترین راهبردها در زمینه‌های تربیتی موضوعات ضرورت تحول معنوی، آموزشی، اوقات فراغت، مهارت‌آموزی و دانش‌افزایی هستند.

در راستای تحول معنوی، اسلامی نمودن محیط و فضای پادگان‌ها، تربیت سرباز متدین و امیدوار، حفظ ارتباط عاطفی و برادری با سرباز، استمرار حضور روحانیون در محیط‌های پادگانی، تبدیل نمودن پادگان به ماشین انسان‌سازی، استفاده از بهترین نیروهای پایور در مراکز تربیتی، توجه بیشتر به موضوع قرآن و نماز، تربیت سرباز شجاع از مهم‌ترین اقدامات است. ریشه‌کن نمودن هرگونه اهانت و بی‌احترامی نسبت به سرباز باید با تنظیم قوانین جدی دنبال شود. در مقوله آموزش تربیت مبتنی بر اصول دفاعی، علمی و اعتقادی، تربیت سرباز شجاع ارتقاء همه‌جانبه توان رزم و آمادگی برای دفاع همه‌جانبه مهم‌ترین مؤلفه به شمار می‌رود. توجه به اوقات فراغت سربازان نیز از جمله موضوعات مهم و دارای اولویت در زمینه مسائل تربیتی سرباز است. در این راستا لازم است تا بر اساس ظرفیت‌های موجود برنامه‌ریزی لازم برای غنی‌سازی اوقات فراغت صورت گیرد، و توجه ویژه به استان‌های مرزی برای موضوع اوقات فراغت از مهم‌ترین برنامه‌ها است و بر همین اساس فرصت مناسبی در اختیار مراکز عقیدتی سیاسی قرار گرفته است. لازم است در کنار توجه به مسائل اوقات فراغت، آموزش‌های نظامی و تحول معنوی، نسبت به مسئله مهارت‌آموزی اهتمام ویژه صورت گیرد. در دوران خدمت مقدس سربازی نباید احساس تضييع عمر و وقت به کسی دست بدهد و این مسئله نیز متوجه سیاست‌گذاران موضع سربازی و فرماندهان است. فعالیت‌های مهارت‌آموزی باید در این راستا استمرار یابد و آموزش‌های کاربردی مفید حین خدمت در دستور کار باشد. در زمینه دانش‌افزایی لازم است تا بهره‌برداری فکری از سربازان نخبه شده و همچنین افرادی که با سرباز در ارتباط هستند نیز به صورت علمی در این مسئله آموزش‌های لازم را طی نمایند.

ارتقاء کارکردهای خدمت سربازی نیازمند توجه به مسائل ساختاری، نهادی و مدیریتی مانند رعایت انضباط در دوران خدمت سربازی، توجه به دغدغه‌های سربازان، استفاده از ظرفیت‌های نخبگان و پژوهشگران در بخش‌های مربوط و ارتقاء ظرفیت نیروهای مسلح به کمک سربازان و با

رویکرد نوآورانه است. نگاه نسبت به سرباز و پدیده سربازی با رویکردهای فرهنگی و اجتماعی نسبت به موضوع قابل اصلاح بوده و در این راستا لازم است ضرورت مسئله سربازی در جامعه و به ویژه خانواده‌های سربازان تفهیم شود تا خانواده‌ها نسبت به نظام و نیروهای مسلح اعتماد بیشتری پیدا نماید.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

سربازان وظیفه در مجموعه نیروهای مسلح از سرمایه‌ها و گنجینه‌های ارزشمندی هستند که نیاز به تربیت و رشد و ارتقاء ظرفیت‌های دینی، اخلاقی و معنوی را دارند. استفاده بهینه و مناسب از این فرصت طلایی در دوره خدمت وظیفه در نیروهای مسلح می‌تواند هم بعد انسانی و معنوی و مهارتی جوانان این مرزوبوم را ارتقاء بخشد و نیز پس از پایان خدمت پاسخگوی بسیاری از نیازهای جامعه باشند، و از سوی دیگر عدم توجه به این امر مهم ضمن هدر دادن انرژی‌های فراوان، عوارض و پیامدهای ناپسندی را به دنبال خواهد داشت.

بر اساس نتایج این تحقیق مشخص شد عمده فرمایشات و توصیه‌های فرماندهی معظم کل قوا، در خصوص خدمت مقدس سربازی با رویکرد و محوریت مضامین تربیتی بوده است. این مسئله حاکی از آن است که رهبری خدمت سربازی در جمهوری اسلامی ایران را یک فرصت ناب تربیتی برای متولیان می‌داند. همچنین مشخص شد، مخاطبین توصیه‌های معظم له در مسئله خدمت مقدس سربازی چهار گروه سیاست‌گذاران و مسئولان حوزه خدمت سربازی، فرماندهان و افرادی که به صورت مستقیم با سرباز در ارتباط هستند، عموم جامعه و سربازان هستند و عمده‌ترین توصیه‌ها خطاب به مسئولان و سیاست‌گذاران حوزه خدمت سربازی و با تأکید بر تحول تربیتی بوده است. همچنین راهبردهای اساسی در این زمینه به پنج دسته دانش‌افزایی، مهارت‌آموزی، غنی‌سازی اوقات فراغت، تحول معنوی و آموزشی در دوران خدمت سربازی است که در صورت عمل به توصیه‌ها و تدابیر پیامدهای مثبتی از جمله مدافع میهن شدن در تمام شئون زندگی، ارتقاء منزلت و... را به دنبال خواهد داشت و در صورت عدم توجه به توصیه‌ها پیامدهای منفی از جمله بی‌اعتماد شدن به نظام و نیروهای مسلح را شاهد خواهیم بود.

با توجه به اینکه نیروهای وظیفه به‌عنوان بخش مهمی از جوانی و دوره رشد و شکوفایی جوانی خود را در مراکز و سازمان‌های نظامی سپری می‌نمایند بر مسئولان و فرماندهان عالی‌رتبه و

دستگاه‌ها و سازمان‌های متولی مهم است که با شناخت هر چه بیشتر نیازهای مذهبی، معرفتی، تربیتی و بصیرتی به دغدغه‌های جوانان امروزی که مورد هجوم همه‌جانبه جنگ نرم و تهاجم فرهنگی قرار گرفته‌اند پاسخی درخور و مناسب دهند.

به‌منظور ارتقای تعلیم و تربیت در دوران خدمت سربازی بر اساس اندیشه رهبر معظم انقلاب موارد ذیل پیشنهاد می‌شود:

۱. یافته‌های تحقیق نشان داد مهم‌ترین تأکید فرماندهی معظم کل قوا در خصوص خدمت سربازی معطوف به مسئله تحول تربیتی است و این در حالی است اکثر قوانین و دستورالعمل‌ها با رویکردها و مضامینی غیر از مسئله یادشده (توجه به مسئله تعلیم تربیت) است. لذا پیشنهاد می‌شود، بازنگری در اسناد بالادستی شامل قوانین، مصوبات و آیین‌نامه‌های اجرایی و تطبیق آن‌ها با تدابیر و فرمایشات صورت گیرد.
۲. از توصیه‌های بسیار مهم رهبر معظم انقلاب به فرماندهان برقراری ارتباطات عاطفی فرماندهان و مسئولان ضمن رعایت سلسله‌مراتب سازمانی با سربازان است. پیشنهاد می‌شود سازوکار این مسئله با گفتمان‌سازی و ایجاد انقلاب ذهنی در تمامی کارکنان نیروهای مسلح با هدف تغییر فرهنگ خدمت مقدس سربازی متناسب با انتظارات رهبر معظم انقلاب صورت گیرد.
۳. استفاده از مجرب‌ترین و بهترین مربیان در مراکز آموزش نظامی مطابق با الگوی تعلیم و تربیت اسلامی و علمی مبتنی بر اندیشه رهبر معظم انقلاب و تداوم طرح‌ریزی تربیتی تا پایان دوره خدمت ضرورت ادامه یابد.
۴. مطالبه‌گری از دستگاه‌های کشوری و لشکری مسئول برای ارتقاء منزلت اجتماعی سربازان و معرفی شایسته‌دستاوردها و الگوهای موفق مطابق با انتظارات رهبر معظم انقلاب.
۵. استفاده از روش‌های خلاقانه، پروژ و اثرگذار در به‌کارگیری بهینه سرمایه‌های انسانی سرباز و مقابله با هرگونه احساس تضييع وقت و اصلاح تصورات سنتی در مورد وظائف سربازان در مرکز نظامی.
۶. برنامه‌ریزی برای بازنمایی تصویر مطلوب از سرباز در رسانه‌های جمعی با استفاده از ظرفیت‌های هنری برای ارتقاء منزلت اجتماعی سرباز.
۷. استفاده از بهترین افسران و پایوران جهت تمشیت امور سربازان و به‌کارگیری زبده‌ترین نیروی انسانی آموزشی و تربیتی در مراکز آموزش رزم مقدماتی و تداوم برنامه‌های تربیتی در حین خدمت تا پایان خدمت سربازی.

منابع

منابع فارسی:

- ایمانی، علی؛ قاسمی، علی اصغر (۱۳۹۵). سیاست‌گذاری خدمت سربازی و فرایند ملت‌سازی در ایران. پژوهش‌های راهبردی سیاست، ۵(۱۸)، ۳۵-۶۶.
- بشیریه، حسین (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی سیاسی: نقش نیروهای اجتماعی در زندگی سیاسی. تهران: نشر نی.
- بهرامی، قاسم؛ بختیاری، حسن؛ ندایی، هاشم (۱۳۹۳). بررسی میزان تأثیر برنامه‌های تربیتی آموزشگاه رزم مقدماتی شهید مدرس بر تربیت دینی سربازان، فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۲۴. جلودار، حبیب اله و پاتیار، عزت‌الله (۱۳۹۳). خدمت سربازی حرفه‌ای از منظر قرآن و نهج البلاغه، مجله سیاست دفاعی، سال بیست و دوم، شماره ۸۶.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۸). نرم‌افزار حدیث ولایت (مجموعه رهنمودهای مقام معظم رهبری). خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۸). بازیابی شده از وبسایت رسمی دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای: <https://www.khamenei.ir>
- خسروی، محمدرضا (۱۳۸۷). مفهوم اعتبار (پایایی) و روایی در تحقیق کیفی، فصلنامه نگرش راهبردی، شماره ۹۳.
- خمینی، روح‌الله (صحیفه نور).
- دانش فرد، کرم‌اهل و محمد ذاکری (۱۳۹۱). بررسی تأثیر دوره‌های آموزش نظامی بر توانمندسازی روان‌شناختی سربازان تحت آموزش نزاجا، فصلنامه مدیریت نظامی. سال ۱۲، شماره ۴۵، صص ۴۳-۶۲.
- زین‌الدینی، مجید (۱۳۹۵). مدیریت و فرماندهی در نیروهای مسلح از دیدگاه حضرت امام خامنه‌ای، فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت اسلامی، سال ۵۲، شماره ۳، پاییز.
- سینایی، وحید (۱۳۹۴). بررسی نگرش دانشجویان نسبت به وظیفه عمومی مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد، پژوهشنامه علوم سیاسی، سال یازدهم، شماره اول.
- طاهری بزی، ابراهیم و همکاران (۱۳۹۲). بررسی تأثیرات فردی اجتماعی خدمت مقدس سربازی بر افزایش قدرت نرم ملی «همایش ملی خدمت سربازی» رویکردها، کارکردها، افق‌ها.
- علی حسینی، علی؛ مهدیان، حسین؛ ربیعی‌نیا، بهمن (۱۳۹۴). بررسی تأثیرگذاری دوره آموزشی سربازی در مرکز ۰۱ ارتش بر شاخص‌های همبستگی اجتماعی. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۴(۲)، ۱۰۱-۱۱۲.
- فیروزجانیان، علی اصغر؛ جان محمدی لرگانی، وحید (۱۳۹۷). خدمت نظام وظیفه فرصتی اجتماعی، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، دوره ۸، شماره ۲۹.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی. ترجمه منوچهر محسنی. تهران: نشر نی.

محمدعلی زاده، اکبر؛ جعفری، سید عبدالله؛ غلامحسینی، اسماعیل؛ خدابخشی، محمد (۱۳۹۳). الگوی تحول در مراکز آموزشی و تربیتی نیروهای مسلح، فصلنامه علمی پژوهشی آموزش در علوم انتظامی، سال دوم، شماره چهارم.

موسوی نقابی، سید مجتبی و همکاران (۱۳۹۳). تبیین کارکردهای فردی اجتماعی دوره نظام وظیفه و تأثیر آن بر ارتقاء قدرت نرم ملی. «مطالعات قدرت نرم». سال ۴. شماره ۱۰. صص ۹۹-۱۲۲.

نصرت پناه، سیاوش؛ ندایی، هاشم؛ امیری، میترا (۱۳۹۶)، اصول تعلیم و تربیت از دیدگاه مقام معظم رهبری در مأموریت‌های تربیتی سپاه، فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۳۶.

منابع لاتین:

- Creswell, J. W. (2005), Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research (2nd edition).
- Flick, U. (1995) "social representations, in R. Haree, J. Smitt and L. v. Langoenhove. Rethinking psychology. London: sage. pp. 70-96
- Mayring, P. (2004). Qualitative content analysis. In U. Flick, E. v. Kardorff and I. Steinke. A Companion to qualitative research. London: SAGE. Pp. 266-269
- MacLean, A. & Elder, G. H. (2007), "Military Service in the Life Course", Annual Review of Sociology, Vol. 33, 175-196.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مكانة التعليم و التربية فى ايام الخدمة المقدسة العسكرية على اساس نظريات قائد الثورة المعظم

على الفلاحى *

تحظى مسألة التعليم و التربية فى أثناء الخدمة العسكرية بمكانة عالية ، لأن موضوع الخدمة العسكرية من الاستراتيجيات الدفاعية والعسكرية المهمة للبلد. أجرى هذا التحقيق بهدف احصاء النظرية الأساسية لقائد الثورة المعظم فى موضوع مكانة التعليم و التربية أثناء الخدمة العسكرية المقدسة. كان المجتمع الإحصائى للدراسة جميع اقوال القائد المعظم فيما يتعلق بموضوع الخدمة العسكرية. أسلوب البحث كفى و استفاد من منهج التنظير المبني على البيان . يُظهر تحليل اقوال القائد المعظم أن الاقوال الرئيسية فى موضوع الخدمة العسكرية لها مضامين تربوية وأن المخاطب لهذه الاقوال أربع فئات (الحكام والمسؤولون و الساسة فى موضوع الخدمة العسكرية والجنود وعامة الجمهور). يُظهر تحليل الأقوال أن التوصيات الرئيسية حول موضوع الخدمة العسكرية كان لها مضامين تربوية. فى قسم التحليل المبني على البيان ، وجد أنه بعد شرح ماهية الخدمة العسكرية ، يتم تبين العوامل المكونة للارضية والشرائط المتداخلة لاستراتيجيات وعواقب الخدمة العسكرية ويمكن تصنيف الاستراتيجيات المذكورة فى الاقسام التربوية و الإدارية و الثقافية و الاجتماعية. كما تم تقسيم الإستراتيجيات التربوية إلى أقسام (التحول الروحى ، التعليمى ، أوقات الفراغ ، التدريب على المهارات و ازدياد العلم). يمكن تفكيك النتائج إلى النتائج الإيجابية والسلبية. تم إجراء التجزئة و تحليلات التحقيق فى قسم تحليل المحتوى الكيفى و احصاء نظرية المبنية على البيان بواسطة برنامج الانويوو و تم إجراء تحليل المحتوى الكمي للاقوال بواسطة برنامج Excel.

الكلمات الرئيسية: الخدمة العسكرية، التعليم و التربية ، الخامنه اى.

Education during military service Based on The Glorious Comander in Chief's Views

Ali Fallahi *

The issue of education during military service has a high status. The aim of this study was to enumerate the basic theory of the Supreme Leader of the Revolution on the subject of the status of education during the sacred military service. The statistical population of the study is all of His Majesty's orders on the subject of military service. The research method is qualitative and has used two strategies of data foundation theorizing method and deductive qualitative content analysis and quantitative content analysis. Analysis of His Holiness Leh's orders shows that the main orders in the subject of military service have educational themes and the addressees of the orders are 4 categories (commanders, officials and policy makers in the subject of military service, soldiers and the general public). The section on quantitative content analysis of orders shows that the main recommendations in this regard are with an educational approach. In the section on deductive qualitative content analysis, it was found that His Holiness referred to the functions of military service, priorities, requirements, prohibitions, injuries, barriers to military service. In the data analysis section of the foundation, it was found that after explaining what military service is, the underlying factors, intervening conditions, the strategies and consequences of military service are mentioned and the mentioned strategies can be classified into educational, managerial, cultural and social sectors. Educational strategies are also divided into sections (spiritual transformation, education, leisure, training, and knowledge enhancement). Consequences can also be divided into positive and negative consequences. Research analyzes were performed in the field of qualitative content analysis and data theory of the foundation by nvivo software and quantitative content analysis of orders by Excell Software.

Keywords: *Military service, Education, Khamenei.*

* PH.D in Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.